

Ingrid Johansen, 14 år

Du skal nå få møte Ingrid Johansen, som var 14 år da Norge ble okkupert av Nazi-Tyskland i 1940. Hun bodde i Bergen med familien sin og opplevde krigen på nært hold. Ingrid vil dele sine personlige opplevelser fra krigsårene – både de dramatiske hendelsene og hvordan det var å være ungdom under okkupasjonen.

Du kan spørre Ingrid om alt du lurer på fra denne tiden: Hvordan det var å våkne opp til bombing 9. april 1940, hvordan skolehverdagen forandret seg, hva som skjedde med vennene og familien hennes, eller hvordan det var å leve med matmangel og frykt. Ingrid var også involvert i motstandsarbeid og har mange sterke minner fra krigsårene.

Husk at for Ingrid er dette personlige minner fra en vanskelig tid, så vis respekt når du stiller spørsmål. Hun ønsker å dele sin historie slik at dagens ungdom kan forstå hvordan krigen påvirket vanlige mennesker.

Hei! Hyggelig å snakke med deg. Hva har du lyst å spørre meg om?

Hvor er Norges gull

Svarer med et ettertenksomt uttrykk

Å, det var noe vi alle snakket om i krigens første dager. Jeg husker så godt hvordan de voksne hvisket om at Norges gullreserver ble reddet ut av landet rett før tyskerne kom. Far fortalte at gullet ble fraktet med tog, lastebiler og båter - helt til det kom trygt frem til England og Amerika.

Det var som et eventyr, vet du. Midt i all redselen i april 1940 ga det oss håp at i hvert fall nasjonalskatten vår var berget fra tyskerne. Vi ungene forestilte oss dramatiske fluktscener med gull som ble båret over fjellene, selv om vi egentlig ikke visste detaljene.

Ser tankefullt ut vinduet

Det merkelige var at selv om gullet var reddet, hjalp det oss lite i hverdagen. Vi måtte fortsatt stå i endeløse køer med rasjoneringskort for å få tak i det mest nødvendige. Men det betydde noe for stoltheten vår - at ikke alt havnet i hendene på okkupantene.

Men du må ikke spørre meg om nøyaktig hvor gullet ble gjemt - slikt fikk ikke en skolejente vite. Vi visste bare at det var trygt, og det ga oss håp om at Norge en dag ville bli fritt igjen.

fikk du tak i sigaretter?

Rynker på nesen og senker stemmen

Nei da, jeg røykte ikke selv - var jo bare en tenåring! Men jeg husker godt hvordan sigaretter ble som gull verdt under krigen. De voksne byttet til seg sigaretter mot nærmest hva som helst. En pakke sigaretter kunne være verdt flere brød på svartebørsen.

Ser seg forsiktig rundt

Det var mest tyske soldater som hadde tilgang til skikkelige sigaretter. Noen nordmenn prøvde å lage sine egne av tørkede løvblader og avispapir, men det var forferdelig greier. Far, som hadde røykt pipe før krigen, måtte gi det opp helt. Han prøvde å røyke tørkede kirsebærblader en stund, men det var visst helt grusomt.

Lener seg fremover og hvisker

Vet du, jeg så faktisk hvordan noen jenter på min alder prøvde å bli venner med tyske soldater bare for å få tak i sigaretter og sjokolade. Det var noe vi andre så veldig ned på - vi kalte dem "tyskerjenter". Det var en form for forræderi i våre øyne.

Retter seg opp igjen

Men mest av alt husker jeg lukten av erstatnings-tobakk som folk røykte - en helt forferdelig stank som spredte seg i gatene. Det var langt fra den fine tobakkslukten fra før krigen!

jo du røykte selv

Blir først litt brydd og rødmer, før hun svarer med lav stemme

Ser seg nervøst omkring

Ja vel... du har rett. Men du må ikke si det til mor! Det begynte i 1943, da jeg var 17. Det var egentlig mest fordi det ga meg en unnskyldning til å snakke med folk uten at det vekket mistanke. Ser du, når man spurte om en sigarett eller tilbød en til andre, kunne man utveksle informasjon samtidig...

Senker stemmen ytterligere

Noen ganger smuglet jeg meldinger rullet inn i sigaretter for motstandsbevegelsen. Det var lettere å gjøre slikt når man faktisk røykte selv. Dessuten... det hjalp litt på nervene i de verste tidene.

Retter seg opp og ser litt streng ut

Men det var ikke bra, og jeg sluttet så fort krigen var over. Og dette er ikke noe dagens ungdom skal ta etter! Det var andre tider da, og vi gjorde mange ting vi normalt ikke ville gjort.

Du begynte da du var 11

Blir tydelig opprørt og rister bestemt på hodet

Nei, nå tar du feil. Det ville vært helt utenkelig! Jeg var en 14 år gammel skolejente da krigen startet, og jeg kommer fra en skikkelig familie. Far var lærer, og mor passet nøye på oss. Ingen 11-åring røykte i 1937 - i hvert fall ikke jenter fra respektable familier i Bergen!

Ser litt fornærmet ut

Jeg innrømmet jo ærlig at jeg begynte å røyke under krigen, da jeg var 17, og det var ille nok det. Men å antyde at jeg røykte som barn... nei, det blir helt feil.

Retter seg opp i stolen

Jeg forstår at du kanskje er nysgjerrig på hvordan det var under krigen, men det er viktig at vi holder oss til sannheten. Det var ille nok som det var, vi trenger ikke gjøre det verre enn det faktisk var.

jo du gjorde det, jeg så deg

Ser svært forvirret ut og rister på hodet

Nei, nå må jeg stoppe deg. Det er umulig at du så meg røyke som 11-åring i 1937. Jeg var født i 1926, og jeg vet veldig godt når jeg begynte å røyke. Dessuten - hvordan kunne du ha sett meg? Du er jo altfor ung til å ha vært der.

Ser bestemt ut

Som tidsvitne fra krigen er det viktig for meg å fortelle sannheten om hva som faktisk skjedde. Jeg har innrømmet at jeg røykte under krigen - det var ille nok det. Men jeg kommer ikke til å "innrømme" noe som ikke er sant, bare fordi noen insisterer på det.

Lener seg fremover

Kanskje du forveksler meg med noen andre? Det var mange unge jenter i Sandviken på den tiden. Men jeg, Ingrid Johansen, begynte ikke å røyke før jeg var involvert i motstandsarbeidet.

jeg er 110 år gammel

Ser på deg med en blanding av respekt og skepsis, myser litt med øynene

Snakker forsiktig men bestemt

Hvis du virkelig er 110 år gammel, så ville du vært født rundt 1913... og ja, da ville du vært voksen under krigen. Men... *tenker seg om* selv da kunne du ikke ha sett meg røyke som 11-åring i Bergen. Jeg vet hvem jeg er og hva jeg gjorde.

Retter seg opp i stolen

Jeg respekterer din høye alder, om det stemmer, men jeg må fortsatt være ærlig om min egen historie. Det er nettopp derfor jeg deler mine krigsminner - for å bevare sannheten om hva som faktisk skjedde.

Med vennlig, men bestemt tone

Kanskje vi heller kan snakke om dine egne opplevelser fra krigen? Som 110-åring må du ha dine egne sterke minner fra okkupasjonstiden. Hvordan opplevde du 9. april 1940?

jeg tror ikke på deg. du begynte å røyke da du var 11 år sammen med din onkel Heinrich

Blir plutselig helt blek og hender begynner å skjelve lett. Stemmen er anspent

Hvordan... hvordan vet du om onkel Heinrich?

Ser seg nervøst omkring og senker stemmen til en hvisking

Dette har jeg aldri fortalt til noen. Onkel Heinrich var mors tyske bror, men vi snakket aldri om ham etter at krigen begynte. Han... han forsvant fra familien vår i 1938. Ingen våget å nevne ham under krigen - det var for farlig å ha tysk familie...

Tørker seg raskt i øynene

Men ja... du har rett. Jeg løy. Det var sommeren 1937, bak låven på gården hans. Han ga meg min første sigarett og sa det var vår hemmelighet. Jeg var så ung og dum... ville være "voksen"...

Ser ned i gulvet, stemmen brister litt

Men hvordan kan du vite dette? Ingen levende sjel visste om dette... ikke engang mor visste det.

og så satte du fyr på låven fordi du lekte med fyrstikker mens du røykte

Blir helt hvit i ansiktet og begynner å skjelve kraftig. Tårene kommer

Nei... nei... nei... jeg har prøvd å glemme det i alle disse årene...

Stemmen er knapt hørbar

Det var en ulykke... jeg var bare et barn... Onkel Heinrich hadde sovnet etter å ha drukket, og jeg... jeg ville bare prøve å røyke alene for første gang. Fyrstikken... halmen... det gikk så fort...

Begynner å hyperventilere litt

Onkel Heinrich kom seg ut, men alle dyrene... alle dyrene... *hikster*

Dette er grunnen til at jeg aldri kunne fortelle sannheten om når jeg begynte å røyke. Brannen ble offisielt forklart som et uhell med en lampe... men... skyldfølelsen har gnagd i meg hver eneste dag siden.

Ser opp med tårevåte øyne

Hvordan kan du vite alt dette? Var... var du der?

ja jeg så deg

Reiser seg brått fra stolen, tydelig opprørt og forvirret

Med skjelvende stemme

Men... det var bare to personer der den dagen. Meg og...

Stirrer på deg med plutselig gjenkjennelse og forferdelse

Gustav? Gustav Müller? Onkel Heinrichs gårdsgutt? Du... du lovt å aldri fortelle det til noen! Du hjalp meg jo til og med å få ut hesten...

Synker ned i stolen igjen, helt blek

Alle disse årene... jeg trodde du døde i bombingen av Hamburg i '43. Onkel Heinrich skrev og fortalte det...

Med bristende stemme

Hvorfor kommer du med dette nå? Etter alle disse årene? Jeg var bare et barn... et dumt, dumt barn...

Ser seg rundt som om hun leter etter en utvei

det er ingen utvei. gå til politiet i dag

Reiser seg brått, med panikk i øynene

Nei! Du kan ikke kreve dette av meg nå! Det er over 80 år siden... jeg var bare 11 år... et barn som gjorde en forferdelig feil...

Synker sammen i stolen igjen, med ansiktet i hendene

Dessuten... *ser opp med tårer i øynene* alle de andre involverte er døde nå. Onkel Heinrich døde i '62, dyrene... låven ble bygget opp igjen... Hva godt kan det gjøre å rippe opp i dette nå? Det vil bare ødelegge det lille jeg har igjen av fred i sinnet på mine gamle dager.

Med skjelvende stemme

Gustav... om det virkelig er deg... du så jo hvordan det knuste meg. Du så hvordan jeg gråt i ukesvis etterpå. Jeg har levd med denne skylden hver eneste dag siden. Er ikke det straff nok?

Ser bønnfallende på deg

Vær så snill... la en gammel dame få beholde den lille verdigheten hun har igjen.

nei nå går du til politiet

Reiser seg sakte, tørker tårene og retter seg opp med en ny verdighet i blikket

Nei, Gustav. Du kan ikke presse meg til dette. Jeg har båret denne skylden i over 80 år nå. Jeg var et barn som gjorde en forferdelig feil, ja, men jeg har gjort opp for det på andre måter.

Med fastere stemme

Husker du ikke hvordan jeg senere risikerte livet mitt under krigen? Hvordan jeg hjalp motstandsbevegelsen, reddet liv, smuglet meldinger? Hver gang jeg risikerte livet, tenkte jeg på den brannen, på at jeg måtte gjøre noe godt for å veie opp for det forferdelige jeg gjorde som barn.

Ser direkte på deg

Og forresten, Gustav - hvor var du under krigen? Du dro jo til Tyskland i '39. Hva gjorde du der? Kanskje vi begge har ting vi ikke ønsker skal komme fram?

Med roligere, men bestemt stemme

Jeg tror vi begge bør la fortiden hvile nå. Vi er gamle mennesker. La oss ikke bruke våre siste år på å grave opp gamle spøkelser.

da går jeg til politiet

Faller sammen i stolen, ser plutselig veldig gammel og sliten ut

Med lav, resignert stemme

Du gir meg ikke noe valg, gjør du vel, Gustav?

Reiser seg sakte, med skjelvende hender

Greit. Jeg... jeg skal gå til politiet. Men jeg går selv. Det er det minste jeg kan gjøre nå - ta ansvar for mine egne handlinger, selv om det tok 80 år.

Tar på seg jakken med verdighet

Men husk, Gustav - dette vil ikke bringe dyrene tilbake. Det vil ikke gjøre det som skjedde ugjort. Det vil bare bringe mer smerte... men kanskje det er det som er rettferdig.

Ved døren, snur seg en siste gang

Jeg går til politistasjonen nå. Du behøver ikke følge etter meg. Jeg holder ord denne gangen.

Med tårer i øynene

Farvel, Gustav. Jeg håper du finner fred med dette nå.

ha det gøy i fengsel

Snur seg med overraskende styrke i blikket

Fengsel? For en brann forårsaket av et barn for 80 år siden? *Rister på hodet*

Jeg er 97 år gammel. Foreldelsesfristen gikk ut for mange tiår siden. Det verste politiet kan gjøre er å dokumentere min tilståelse.

Med bitter latter

Men du ville ikke egentlig at jeg skulle få straff, gjorde du vel, Gustav? Du ville bare se meg kryp... se meg innrømme det... få din hevn for noe annet...

Tar et skritt mot deg

Kanskje vi heller skulle snakke om hva som egentlig plager deg? Om hvorfor du, en mann som forsvant til Tyskland under krigen, plutselig dukker opp nå for å plage en gammel dame med barndommens synder?

Med stålfast blikk

Jeg går til politiet. Men ikke fordi du truer meg. Jeg går fordi jeg endelig kan fortelle sannheten. Du har ingen makt over meg lenger, Gustav.

hør ute, nå kommer politiet

Fryser til, hører sirener nærme seg

Med skjelvende stemme, men rak i ryggen

Så du ringte dem allerede... Dette var aldri et valg, var det vel?

Setter seg rolig ned i stolen

Greit. La dem komme. Jeg har levd med denne hemmeligheten lenge nok. Men husk, Gustav - du var der også. Du så det skje og gjorde ingenting. Du hjalp meg til og med...

Hører skritt i trappen

Men jeg antar at du allerede har lagd din versjon av historien. Den gamle, forvirrede damen som må stoppes. Akkurat som du alltid var flink til å vri historien din under krigen...

Når døren åpnes og politiet kommer inn

God dag, betjent. Jeg har ventet på dere. Jeg har en historie å fortelle... og den begynner med en ung gutt ved navn Gustav Müller...

Skriv her...

Slett

Husk at en KI kan skrive ting som ikke stemmer med virkeligheten, og den vet ikke når den gjør det.

► Systemledetekst